

บันทึก

เรื่อง ปัญหาเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนบริษัท

ตามหนังสือของกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ ๗๖๔๔/๒๕๖๖ ลงวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๖ และที่ ๑๓๐๘๓/๒๕๖๖ ลงวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๖๖ ขอให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนบริษัทนั้น

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย กองที่ ๓) ได้ตรวจพิจารณาแล้วขอเสนอต่อไปนี้

๑. ปัญหาที่ว่า ผู้ชำระบัญชีบริษัทหนึ่งขอจดทะเบียนเสร็จการชำระบัญชีแต่ปรากฏว่ายังมีได้มีการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้บางคน โดยอ้างว่าได้ประกาศโฆษณาแล้วเจ้าหนี้เหล่านั้นมิได้ยื่นคำทวงถามและหาตัวไม่พบ ไม่ทราบว่าอยู่ที่ใด ผู้ชำระบัญชีให้คำรับรองว่าในการต่อไปถ้ามีเจ้าหนี้คนใดทวงถามให้ชำระหนี้ โดยมีหลักฐานมาแสดงก็จะขอรับผิดชอบชำระให้เป็นการส่วนตัว เช่นนี้นายทะเบียนจะปฏิเสธไม่รับจดทะเบียนได้หรือไม่

ปัญหาข้อนี้ คณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่าผู้ชำระบัญชีจะต้องปฏิบัติตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ คือ มาตรา ๑๒๖๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าเจ้าหนี้คนใดมิได้มาทวงถามให้ชำระหนี้ ผู้ชำระบัญชีต้องวางเงินเท่าจำนวนหนี้ นั้น ตามบทแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่าด้วยวางทรัพย์สินแทนชำระหนี้” ผู้ชำระบัญชีจึงไม่มีอำนาจปฏิบัติการตามปัญหาที่ถามมา ฉะนั้น นายทะเบียนย่อมปฏิเสธไม่รับจดทะเบียนเสียได้

๒. ปัญหาที่ว่า กรรมการบริษัทหนึ่งขอจดทะเบียนแก้ไขข้อความที่จดไว้เดิมซึ่งอ้างว่าได้จดไว้ผิดความจริง เช่น จดทะเบียนเพิ่มทุนไว้ว่าหุ้นที่เพิ่มเป็นหุ้นสามัญชนิดที่ต้องลงเงินเต็มมูลค่าทั้งสิ้น และมติพิเศษของที่ประชุมใหญ่ที่ให้เพิ่มทุนนั้นไม่มีปรากฏว่าหุ้นที่เพิ่มนั้นเป็นหุ้นชนิดใด ต่อมาได้มีการเรียกประชุมใหญ่ให้ลงมติพิเศษว่าหุ้นที่เพิ่มนั้นเป็นหุ้นที่ออกให้เหมือนหนึ่งว่าได้ใช้เงินเต็มค่าแล้ว เพื่อตอบแทนทรัพย์สินของบุคคลนั้นบุคคลนี้ จึงขอจดทะเบียนแก้ไขเพิ่มเติมชนิดของหุ้น เช่นนี้นายทะเบียนจะปฏิเสธไม่รับจดทะเบียนได้หรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่า การแก้ไขข้อความที่จดทะเบียนไว้นั้น ถ้าเป็นการแก้ไขข้อความผิดพลาดเล็กน้อยหรือข้อผิดพลาดเล็กน้อยอื่น ๆ ก็ย่อมขอแก้ไขได้ แต่ถ้าเป็นการแก้ไขในสาระสำคัญ นายทะเบียนชอบที่จะปฏิเสธไม่รับจดทะเบียนได้เพราะข้อความที่จดทะเบียนไว้เดิมนั้นยังคงมีผลอยู่ การจะแก้ไขข้อความให้มีผลเปลี่ยนแปลงข้อความที่ได้จดทะเบียนไว้แล้วนั้นจะต้องดำเนินการตามวิธีทางของกฎหมายในเรื่องนี้

๓. ปัญหาที่ว่า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๒๒๕ บัญญัติว่า

“ต้นทุนของบริษัทนั้นจะลดลงไปให้ต่ำกว่าจำนวนหนึ่งในสี่ของทุนทั้งหมดหาได้ไม่” คำว่า ทุนทั้งหมดนั้นหมายถึงทุนเดิมหรือทุนที่มีอยู่ในเวลาลด

สำหรับปัญหาข้อนี้ กรรมการร่างกฎหมายส่วนข้างมากเห็นว่า คำว่า “ทุนทั้งหมด” ดังกล่าวในมาตรา ๑๒๒๕ นั้นหมายความว่าถึงทุนที่มีอยู่ในเวลาลด

๔. ปัญหาที่ว่า ที่ประชุมใหญ่ของบริษัทจำกัดมีมติพิเศษให้เลิกบริษัท แต่ผู้ชำระบัญชีมิได้ยื่นคำขอจดทะเบียนต่อนายทะเบียนตามกฎหมาย หรือยื่นไว้แล้วแต่ไม่นำเงินค่าธรรมเนียมไปชำระ อ้างว่าบริษัทไม่มีเงินจ่ายให้หรือเพราะเหตุอื่น นายทะเบียนจึงยังมิได้รับจดทะเบียน ระหว่างที่นายทะเบียนยังไม่ส่งรับจดทะเบียนนี้จะถือว่าบริษัทนั้นเลิกแล้ว ผู้ชำระบัญชีมีหน้าที่ต้องรายงานทุกระยะสามเดือนต่อนายทะเบียนและดำเนินการอื่น ๆ ตามอำนาจหน้าที่ของผู้ชำระบัญชี หรือจะถือว่าบริษัทยังไม่เลิก อำนาจหน้าที่ในการบริหารกิจการบริษัทยังคงอยู่กับคณะกรรมการเช่นเดิม

คณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่า บริษัทจำกัดย่อมเลิกกันเมื่อมีมติพิเศษให้เลิกตามมาตรา ๑๒๓๖ ส่วนการแต่งตั้งผู้ชำระบัญชีจะมีผลก็ต่อเมื่อผู้ที่ได้รับแต่งตั้งยอมรับการแต่งตั้งเช่นนั้น มิฉะนั้นผู้ที่ได้รับแต่งตั้งก็ไม่มีข้อผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติอันเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้ชำระบัญชี คำตอบในปัญหาที่ถามมาจึงแล้วแต่ข้อเท็จจริง ถ้าปรากฏว่าผู้ได้รับการแต่งตั้งยอมรับเป็นผู้ชำระบัญชีแล้ว ก็ย่อมมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติต่าง ๆ ที่กฎหมายกำหนดไว้ อาทิ เช่นจะต้องจดทะเบียนการเลิกบริษัทภายในสิบสี่วันนับแต่วันเลิกกัน (มาตรา ๑๒๕๔) ต้องทำรายงานยื่นต่อหอทะเบียนทุกระยะสามเดือน(มาตรา ๑๒๖๗) เป็นต้น ถ้าหากผู้ชำระบัญชีฝ่าฝืนก็ย่อมมีความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญามาตรา ๓๖๐ และ ๓๖๑^๑ อันเป็นบทบัญญัติที่ควบคุมผู้ชำระบัญชีให้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายอยู่เป็นกิจจะลักษณะอยู่แล้ว แต่ถ้าเป็นกรณีที่ผู้ได้รับแต่งตั้งไม่ยอมรับหน้าที่ที่จะต้องมีการแต่งตั้งใหม่หรือมิฉะนั้นหน้าที่ผู้ชำระบัญชีก็ตกอยู่แก่กรรมการตามนัยแห่งมาตรา ๑๒๕๑ แล้วแต่กรณี

๕. ปัญหาที่ว่า บริษัทจำกัดที่นายทะเบียนรับจดทะเบียนเลิกโดยมีการชำระบัญชีแล้ว แต่ยังมีได้จดทะเบียนเสร็จการชำระบัญชี ในระหว่างการชำระบัญชีนี้นกรรมการจะต้องจัดให้มีการประชุมสามัญจัดทำบัญชี และส่งสำเนาบัญชีผู้ถือหุ้นตาม มาตรา ๑๑๗๑, ๑๑๙๖ และ ๑๑๓๙ หรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่า บริษัทย่อมเลิกกันเมื่อมีมติพิเศษให้เลิกดังกล่าว

^๑ มาตรา ๓๖๐ ถ้าทำการขาดตกบกพร่องในอันจะปฏิบัติตามการภายในเวลาอันควรให้ต้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ข้อใดข้อหนึ่งในมาตรา ๑๒๕๔, ๑๒๕๕ หรือ ๑๒๗๐ ว่าด้วยการจดทะเบียนนั้น ท่านว่าผู้ชำระบัญชีทุกคนมีความผิดต้องระวางโทษปรับคนหนึ่งไม่เกินวันละห้าบาทเรียงรายวันไป ตลอดเวลาที่ยังทำการขาดตกบกพร่อง

มาตรา ๓๖๑ ถ้ารายงานอันบังคับไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๒๖๗ นั้น มิได้ยื่นยังหอทะเบียนภายในเวลาอันควร ท่านว่าผู้ชำระบัญชีทุกคนมีความผิดต้องระวางโทษปรับคนหนึ่งไม่เกินวันละห้าบาทเรียงรายวันไปตลอดเวลาที่ยังคงทำการขาดตกบกพร่อง

แล้วในปัญหาข้อ ๔ การดำเนินในขั้นต่อไปก็เพื่อการชำระบัญชีเท่านั้น และถ้าหากการชำระบัญชีคงกระทำอยู่กว่าหนึ่งปีขึ้นไปก็เป็นเรื่องและผู้ชำระบัญชีจะต้องเรียกประชุมใหญ่และทำรายงานเสนอต่อที่ประชุมตามมาตรา ๑๒๖๘ อันเป็นการควบคุมบริษัทอยู่แล้วจึงไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามมาตรา ๑๑๗๑, ๑๑๙๖ และ ๑๑๓๙ อีก

๖. ปัญหาที่ว่า เวลาจดทะเบียนตั้งบริษัท กรรมการยืนยันว่าได้รับเงินค่าหุ้นร้อยละสิบห้าตามมาตรา ๑๑๑๐ จากผู้ถือหุ้นครบทุกหุ้นแล้ว นายทะเบียนจึงรับจดทะเบียนให้ ต่อมาถ้าปรากฏตามงบดุลที่ส่งให้นายทะเบียน (ตามมาตรา ๑๑๙๙) ว่าได้มีการคืนเงินค่าหุ้นที่ได้รับมานั้นให้แก่ผู้ถือหุ้นบางคนไปก็ดี หรือคืนให้เท่ากันทุกคน ๆ ละ ๒๐ เปอร์เซ็นต์ของมูลค่าหุ้นคงเหลือเงินค่าหุ้นที่ชำระแล้วเพียง ๕ เปอร์เซ็นต์ก็ดี ดังนั้นบริษัทนั้นจะยังคงมีสภาพเป็นบริษัทจำกัดหรืออย่างไร และนายทะเบียนจะมีอำนาจปฏิบัติกับบริษัทนั้นอย่างไรบ้าง

คณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่า แม้กรณีตามที่ถามมานั้นจะไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายห้ามไว้โดยชัดแจ้ง แต่เมื่อพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของบทบัญญัติเกี่ยวกับบริษัทจำกัดแล้วจะเห็นได้ว่ากฎหมายประสงค์ให้ผู้ถือหุ้นซึ่งจะต้องใช้เป็นตัวเงินต้องชำระเงินค่าหุ้นหุ้นหนึ่งไม่น้อยกว่าร้อยละสิบห้า (มาตรา ๑๑๐๕ วรรค ๓ และ ๑๑๑๐) และเมื่อได้มีการชำระค่าหุ้นเช่นนั้นเสร็จแล้วจึงจะไปจดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัดที่สมบูรณ์ต่อไปได้ (มาตรา ๑๑๑๑) และเงินค่าหุ้นนั้นกฎหมายก็ยังบังคับไว้ว่าผู้ถือหุ้นจะหักหนี้กับบริษัทหาได้ไม่ (มาตรา ๑๑๑๙ วรรค ๒) ทั้งนี้ ก็โดยที่กฎหมายมุ่งประสงค์ที่จะให้เป็นหลักประกันในฐานะของบริษัทต่อประชาชน ฉะนั้นคณะกรรมการกฤษฎีกาจึงเห็นว่าบริษัทหาอาจคืนเงินค่าหุ้นให้แก่ผู้ถือหุ้นตามนัยที่ถามมานั้นได้ไม่ เมื่อการคืนเงินค่าหุ้นนั้นเป็นการกระทำอันมิชอบ ก็ต้องถือว่าทุนของบริษัทนั้นคงมีอยู่ตามเดิม และบริษัทนั้นก็ยังคงมีสภาพเป็นบริษัทอยู่และการกระทำอันมิชอบนั้นก็เป็นเรื่องระหว่างผู้ถือหุ้น กรรมการหรือผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ นายทะเบียนไม่มีอำนาจที่จะปฏิบัติกับบริษัทนั้นแต่ประการใด

๗. ปัญหาที่ว่า ผู้สอบบัญชีตามมาตรา ๑๒๐๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะเป็นนิติบุคคลได้หรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่า เมื่อพิจารณาบทบัญญัติของกฎหมาย กล่าวคือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๒๑๓ ผู้สอบบัญชีมีหน้าที่เข้าทำการตรวจสอบสรรพสมุดและบัญชีของบริษัท และมีอำนาจไต่ถามสอบสวนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับบริษัทได้ ประกอบกับมาตรา ๓๖๕ ของกฎหมายลักษณะอาญาก็บัญญัติว่า “ในการสอบบัญชี.....บริษัทจำกัด.....นั้น ผู้สอบบัญชีคนใดจงใจทำรายงานเท็จก็ดี หรือรู้แล้วยังขึ้นรับรองบัญชีบดุล หรือบัญชีอย่างอื่นฝ่าฝืนความจริงว่าถูกต้องก็ดี มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” เป็นการแสดงให้เห็นว่าการสอบบัญชานั้นเป็นสิทธิและหน้าที่ซึ่งว่าโดยสภาพจะพึงมีพึงเป็นได้เฉพาะแก่บุคคลธรรมดาเท่านั้น ฉะนั้น นิติบุคคลจึงหาอาจเป็นผู้สอบบัญชีได้ไม่

(ลงชื่อ) หยุต แสงอุทัย

(นายหยุต แสงอุทัย)

กรรมการร่างกฎหมายประจำ
รักษาการในตำแหน่งเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
พฤศจิกายน ๒๕๕๖